Володимир Устименко

доктор юридичних наук, професор,
член-кореспондент НАН України,
член-кореспондент НАПрН України,
заслужений юрист України,
директор Інституту економіко-правових досліджень
НАН України
(м. Київ, Україна)
ORCID ID: http://orcid.org/0000-0002-1094-422X
v.a.ustymenko@gmail.com

Семен Яценко

юрист відділу економіко-правових проблем містознавства
Інституту економіко-правових досліджень НАН України
(м. Київ, Україна)
ORCID ID: https://orcid.org/0000-0002-2072-2401
Researcher ID: http://www.researcherid.com/rid/L-3232-2018
yazenco.s.s@gmail.com

УДК 346.91

ПРОЦЕСУАЛЬНІ ПРАВА ТА ОБОВ'ЯЗКИ СУДДІ-ДОПОВІДАЧА У КАСАЦІЙНОМУ ГОСПОДАРСЬКОМУ СУДІ

Анотація. Чинна редакція Господарського процесуального кодексу України (далі – ГПК України) є по суті абсолютно новим нормативно-правовим актом, хоча технічно й був прийнятий шляхом доповнення та внесення змін. У зв'язку з цим теоретичні дослідження правового забезпечення організації перегляду справ касаційним судом є актуальними саме в аспекті дослідження статусу судді-доповідача, адже його роль завжди була важливою, і його важливість зросла внаслідок очікувань позитивних змін, обумовлених судовою реформою.

Метою статті є дослідження статусу судді-доповідача у сучасних умовах становлення судової системи України, а завданням – аналіз окремих норм ГПК України, зокрема й на предмет відповідності конституційним нормам, та знаходження шляхів його вдосконалення.

За колегіального розгляду справи першочерговою є роль судді-доповідача, саме тому у цій статті досліджуються його функції, права та обов'язків в умовах функціо-

© Володимир Устименко, Семен Яценко, 2018

нування нового процесуального законодавства, у якому відсутнє визначення поняття "суддя-доповідач", що є вельми важливим.

Запропоновано власне визначення цього поняття: "Суддя-доповідач – це призначений Єдиною судовою інформаційно-телекомунікаційною системою член постійно-діючої колегії, який забезпечує реалізацію принципу колегіальності судового розгляду".

Як самостійний суб'єкт суддя-доповідач має такі процесуальні обов'язки: слідувати результатам автоматичного розподілу, отримати від служби діловодства матеріали касаційної скарги, передати питання про поновлення строку на касаційне оскарження на розгляд колегії, викласти окрему думку у тому разі, якщо не він готує текст постанови (ухвали), готувати доповідь не довше, ніж десять днів.

Як самостійний суб'єкт суддя-доповідач має процесуальне право самостійно визначати обсяг доповіді, випадки, коли він звертається до членів Науково-консультативної ради при Верховному Суді, вимагати від всіх осіб, які присутні під час розгляду справи, дотримання вимог процесуального законодавства.

Варто звернути увагу на те, що положення ч. 3 ст. 288 та ч. 4 ст. 293 ГПК України по суті мають протиріччя, адже одна встановлює випадки з обов'язкового поновлення строку, тоді як друга – визначає випадки, коли строк не поновлюється, і містять посилання одна на одну як на рівнозначні.

У статті обґрунтовується твердження, що норма про невиконання ухвали суду, яка міститься у ГПК України, щодо повернення касаційної скарги порушує не суддя, а працівник апарату, який одержує цю ухвалу для виконання. Зроблено висновок, що ненаправлення касаційної скарги одночасно з постановленням ухвали про її повернення містить ознаки невиконання рішення суду.

Ключові слова: суддя-доповідач; процесуальні права; процесуальні обов'язки; Касаційний господарський суд.

Касаційний господарський суд як самостійний, але структурний елемент нового Верховного Суду діє виключно на основі одного процесуального закону – Господарського процесуального кодексу України (далі – ГПК України)[1]. Хоча чинна редакція ГПК України змінилася до невпізнаваності та є, по суті, новим нормативно-правовим актом, технічно він є тим самим "добре відомим" Господарським процесуальним кодексом 1991 р. (далі – ГПК 1991 р.), оскільки був прийнятий шляхом доповнення та внесення до нього змін. Мабуть, було більш логічно прийняти новий кодекс, а не розробляти абсолютно новий текст кодексу за допомогою внесення змін, оскільки автори ГПК 1991 р. не зможуть його впізнати у редакції 2017 р.[2]. Зі свого боку це спричинило складнощі для правників як у практичному, так і в теоретичному аспектах, оскільки в одному нормативно-правовому акті об'єдналось як добре відоме, так

[1] Господарський процесуальний кодекс України: Закон України від 6 листопада 1991 р. № 1798-XII. *Відомості Верховної Ради України.* 1992. № 6. Ст. 56.

[2] Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України та інших законодавчих актів: Закон України від 3 жовтня 2017 р. № 2147-VIII. *Відомості Верховної Ради України.* 2017. № 48. Ст. 436.

www.pravoua.com.ua

і абсолютно невідоме. Незважаючи на те, що сам проект змін до ГПК України був предметом громадських обговорень і, відповідно, у правової спільноти було достатньо часу для його вивчення, ця обставина нівелюється надзвичайно низькою культурою законотворчості в Україні – парламент вносив зміни в змінений закон ще до того, як він набув чинності.

Як зазначено вище, поряд із такими новелами господарського процесуального законодавства, як, наприклад, інститут свідків, примирення сторін за участю судді тощо, сама концепція господарського процесу продовжує базуватися на відомих засадах, зокрема колегіальності розгляду, змагальності тощо. У цій статті пропонується більш ретельно зупинитися на такому принципі процесу, як колегіальність розгляду справи у суді касаційної інстанції. Незважаючи на те, що чинна редакція ГПК України передбачає випадки, коли справа розглядається суддею одноособово, зокрема справи, пов'язані із застосуванням законів України "Про третейські суди"[3] та "Про міжнародний комерційний арбітраж"[4], нині цей аспект залишено поза увагою. За колегіального розгляду справи, як і раніше, першочерговою є *роль судді-доповідача*, саме тому актуалізується необхідність його дослідження в умовах функціонування нового Верховного Суду та нового процесуального законодавства, у якому відсутнє визначення поняття "суддя-доповідач", а лише згадуються та перелічуються в окремих статтях надані йому повноваження. Можливо, це правильно, оскільки у разі переобтяження кодексу матеріальними нормами його процесуальний характер відійде на "інший план". Так, у ГПК України зазначається, що суддя-доповідач ознайомлюється спершу з касаційною скаргою, вирішує чи є підстави для залишення скарги без руху, повернення касаційної скарги, виготовляє проект судового акта, виконує інші завдання[5].

Наукові напрацювання із цієї тематики відсутні, оскільки емпірична база для їхньої підготовки виникла відносно нещодавно, а загальні теоретичні аспекти господарського процесу, які вже були добре відомі в науці господарського процесу, необхідно переосмислити з позицій нового процесуального законодавства та нових підходів.

Метою дослідження є вивчення статусу судді-доповідача у сучасних умовах становлення судової системи України, а завданням – критично проаналізувати окремі норми ГПК України, зокрема й на предмет їхньої конституційності, виявити його позитивні та негативні аспекти.

Питання щодо самої доцільності вживання поняття процесуальних прав та обов'язків судді-доповідача, як і будь-якого іншого судді, є дис-

[3] Про третейські суди: Закон України від 11 травня 2004 р. № 1701-IV. *Відомості Верховної Ради України.* 2004. № 35. Ст. 412.
[4] Про міжнародний комерційний арбітраж: Закон України від 24 лютого 1994 р. № 4002-XII. *Відомості Верховної Ради України.* 1994. № 25. Ст. 198.
[5] Господарський процесуальний кодекс України (н 1).

ПРАВО УКРАЇНИ • 2018 • № 7 • 103-114

кусійним. Це випливає із питання: "Чи відноситься суддя до учасників процесу?", адже те, що саме сторони, треті особи тощо наділені "процесуальними правами та обов'язками", не викликає сумніву ні в теоретичному, ні в практичному аспекті, і відповідні норми навіть містяться у ГПК України. Процесуальні права та обов'язки необхідні сторонам та іншим учасникам справи для того, щоб скористатися своєю процесуальною дієздатністю та конституційним правом на судовий захист. Натомість суддя не має "конституційного права" захищати права і законні інтереси – це є його обов'язком, унаслідок чого він наділений "повноваженнями". Чинне процесуальне законодавство не відносить суддю до учасників процесу, що є певним чином обґрунтованим.

По-перше, варто зважати на те, що суддя діє не як особа, а діє від імені суду. З моменту набуття чинності Кодексом адміністративного судочинства України (далі – КАС України)[6] сторони розпочали оскаржувати дії судді як посадової особи суду у порядку адміністративного судочинства, таким чином утворивши паралельну систему оскарження судових рішень. Це призвело до того, що Верховний Суд України дійшов висновку, що розглядати суддю як учасника, як окрему особу, чиї дії можуть бути оскаржені – є неприпустимим. Відтак вже доволі сильно вкоренилася у наших правових реаліях думка, що суддя – не посадова особа, він не ухвалює рішення сам, а діє виключно як представник *судової влади.* Має місце ситуація, коли суддів намагаються зробити залежними і зобов'язати персонально нести майнову відповідальність за прийняті ними рішення, що можливо лише у випадку, якщо суддю розглядати як самостійного суб'єкта владних повноважень та окремо від суду як органу державної влади.

По-друге, що суддя не має права брати участь у конфлікті, а судовий розгляд є виявом певного роду конфлікту – суддя повинен перебувати щодо нього "з боку, згори", тобто *безсторонньо.* Саме тому традиційно вважається, що сторони та інші учасники мають процесуальні права та процесуальні обов'язки, а суд має повноваження. Проте пропонується вважати, що суддя для здійснення ним своїх повноважень не повинен перевищувати своїх процесуальних прав і порушувати процесуальні права інших осіб, а повинен чітко виконувати свої процесуальні обов'язки, адже в протилежному випадку сама ідея вчинення суддею дисциплінарного проступку просто втрачає сенс, оскільки буде незрозуміло, якою мірою суддя порушив закон. Якщо на перший погляд думка видається доволі незвичною, то пропонується поглянути на суддю не як на "гвин-

[6] Кодекс адміністративного судочинства України: Закон України від 6 липня 2005 р. № 2747-IV. *Відомості Верховної Ради України.* 2005. № 35, 36, 37. Ст. 446.

www.pravoua.com.ua

тик", а як на особистість, яка наділена владою, від якої суспільство очікує значних звершень. До того ж судді навіть із психологічного кута зору більш продуктивно вважати себе свідомою особистістю, вільною людиною із певною місією, аніж невільником із тягарем компетенцій.

Зазначене також справедливо відноситься і до судді в окремій справі, зокрема судді-доповідача.

Суддя-доповідач одночасно є лідером процесу, адже саме через нього сторони, їхні представники взаємодіють із судовою системою загалом в особі цього судді, навіть не колегії суддів чи палати суду, а з цілою судовою системою, і технічним менеджером, чи "головним виконавчим директором", який розглядає саме цю справу.

Якщо спробувати дати визначення судді-доповідача, то вбачається, що він є призначеним Єдиною судовою інформаційно-телекомунікаційною системою (відповідно до ч. 2 ст. 198 ГПК України) членом постійної колегії, який забезпечує реалізацію принципу колегіальності судового розгляду.

Найбільш оптимальним є саме цей варіант, за якого констатується його призначення, функція. Звісно, колегія спочатку має узгодити резолютивну частину рішення, а ось повний текст рішення готується суддею-доповідачем, і рівень участі інших членів колегії у цьому процесі прямо залежить від них самих та судді-доповідача. У протилежному разі підготовка рішення може тривати більше, ніж встановлено законодавством.

Саме суддя-доповідач здатен забезпечити виконання принципу колегіальності розгляду, чи на порушення цього принципу він вирішить справу самостійно, надавши рішення суддям-колегам на підпис. Такий стан речей наводить на міркування про законність такої практики, але, можливо, це все належить до таємниці нарадчої кімнати, та прямо пов'язане зі "звичаями" організації роботи.

Зазначене наводить на думку щодо умов, за яких суддя-доповідач здатен фізично дотриматися принципу колегіальності розгляду – високий рівень внутрішньої організації окремого судді. Лише у цьому разі колегіальність розгляду зможе проявитися у повному обсязі – судді повинні бути самоорганізовані, особливо враховуючи принцип їхньої незалежності.

Якщо в певних випадках суддя зобов'язаний враховувати думку суддів, членів колегії (суддів-колег), то в інших випадках суддя-доповідач вирішує питання виключно самостійно.

Зокрема, суддя-доповідач одержує від служби діловодства касаційну скаргу та додані до неї документи для самостійного вивчення. На цьому етапі його судді-колеги де-факто повністю "ввіряють" йому вирішення цього питання без залучення їх самих. Суддя-доповідач уповноважений

самостійно постановити ухвалу про залишення касаційної скарги без руху, повернення касаційної скарги. Однією із традиційних для нашої судової системи підстав залишення касаційної скарги без руху є пропущення строку оскарження і відсутність клопотання про поновлення такого строку. Інститут залишення касаційної скарги без руху містився у всіх процесуальних кодексах попередніх редакцій, окрім ГПК України. Тепер судді господарської юрисдикції зобов'язані застосовувати цей уніфікований інститут, проте із певними новелами.

Так, суддя-доповідач не розглядає самостійно питання про поновлення строку на касаційне оскарження, а передає його на вирішення колегії суддів. При цьому варто зважати на те, що положення ч. 3 ст. 288 та ч. 4 ст. 293 ГПК України по суті суперечать одна одній, адже одна встановлює випадки з обов'язкового поновлення строку, а друга визначає випадки, коли строк не поновлюється, і містять посилання одна на одну як на рівнозначні.

Враховуючи зазначене, ГПК України передбачає процесуальний обов'язок судді-доповідача, який є доволі технічним – дотримуватися протоколу про автоматичний розподіл й одержати матеріали касаційної скарги. Далі – обов'язок передати колегії суддів питання про поновлення строку. Чи можна вважати процесуальним правом судді залишення скарги без руху, повернення скарги? Навряд чи це правильна позиція, оскільки дії судді чітко врегульовані і не передбачають вибору. Тобто "право" на відкриття провадження є насправді обов'язком, так само як і встановлений у ч. 2 ст. 294 ГПК України обов'язок перевірити факт надходження заперечень на відкриття провадження.

Як зазначалося вище, за певних обставин касаційна скарга повертається.

У разі постановлення ухвали про повернення касаційної скарги, та наступної її передачі на виконання працівниками апарату суду, видається дивним, що ч. 7 ст. 292 ГПК України прямо порушує приписи ст. 129[1] Конституції України[7] щодо обов'язковості судових рішень – ухвала суду про повернення касаційної скарги фактично не виконується апаратом суду, адже ст. 292 ГПК України визначає, що скарга залишається у суді. Досвідчені судді пояснюють цей припис ГПК України тим, що матеріали були адресовані суду і наступна їхня "переадресація" перешкоджатиме діловодству суду. Така думка доволі розповсюджена в Україні, і не тільки в суді касаційної інстанції. Проте якщо суд ухвалив "повернути касаційну скаргу", то принцип обов'язковості судового рішення для всіх під-

[7] Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України.* 1996 № 30. Ст. 141.

www.pravoua.com.ua

приємств, організацій, громадян, посадових осіб та державних органів має поширюватися і на службових (посадових) осіб суду, тобто працівники апарату зобов'язані виконати ту дію, яка прописана у резолютивній частині ухвали.

Чинний ГПК України містить інструменти для недопущення порушень Конституції України: у ст. 11 визначено, що суддя не застосовує норму, яка, на його думку, порушує Конституцію, та звертається до Пленуму Верховного Суду з питанням про звернення до Конституційного Суду України[8]. У цьому разі норму про фактичне невиконання ухвали суду щодо повернення касаційної скарги порушує не суддя, а працівник апарату. Якби припис залишити скаргу у суді містився безпосередньо в ухвалі, то у такому разі норму Конституції України порушив би суддя. Можливо припустити, що законодавець при включенні цієї норми до ГПК України не зовсім зважено обрав підхід до визначення функцій працівників апарату суду з погляду судової системи, оскільки створив таку колізію. Якщо поглянути на цю ситуацію з більш змістовного ракурсу – а на скільки інтереси сторін страждають від цієї процесуальної дії? – то варто пам'ятати, що наразі судова система реформується та розбудовується на засадах довіри до неї, її зрозумілості для звичайних людей. Високий рівень професійної правової культури має прослідковуватися у всьому – як в постановленні ухвали та підготовці її тексту, так і в контролі за її належним виконанням.

Наступним після залишення без руху, повернення, відкриття касаційного провадження процесуальним обов'язком судді-доповідача є витребування матеріалів судової справи та підготовка доповіді. У статті 299 ГПК України встановлено, що суддя має підготувати доповідь не пізніше ніж за десять днів[9]. Ця норма містить вимоги до змісту згаданої доповіді. У доповіді суддя-доповідач викладає "обставини, необхідні для ухвалення рішення суду касаційної інстанції", з'ясовує питання про склад осіб, які беруть участь у справі. Тобто обсяг інформації, яка міститься у доповіді, повинен корелюватися із ч. 9 ст. 301 ГПК України, у якій визначено, що під час засідання суддя доповідає у "необхідному обсязі"[10]. Яким саме є цей "необхідний обсяг", на скільки доповідь, яку він готує протягом десяти днів, ототожнюється із ним – на ці питання дає відповідь судова практика кожного окремого судді. Жодного спільного підходу щодо цього немає, оскільки текст доповіді має виключно службовий характер і не розголошується. Вбачається, що цей документ варто викладати у письмовій формі та надавати на дослідження іншим членам колегії.

[8] Господарський процесуальний кодекс України (н 1).
[9] Там само.
[10] Там само.

Інше питання, яке суддя-доповідач вирішує самостійно, є співпраця з Науково-консультативною радою при Верховному Суді. Якщо, на думку судді, є потреба звернутися до членів цієї ради, то відповідно до ч. 7 ст. 303 суддя-доповідач постановляє відповідну ухвалу[11]. Чи повинен він порадитися з іншими членами колегії? Зазначений механізм законодавчо не передбачений. Тому це є ще одним прикладом необхідності володіння суддями високим рівнем внутрішньої організації та співпраці.

Міркуючи про лідерські функції судді-доповідача під час колегіального розгляду справи, варто враховувати, що під час розгляду справи судом касаційної інстанції також застосовуються положення як ст. 198, так і ст. 301 ГПК України. Цікаво, що ч. 3 ст. 198 ГПК визначає, що суддя-доповідач є одночасно і головуючим на засіданні, у той час як відповідно до частин 8, 9 ст. 301 ГПК України участь у справі приймає і головуючий суддя (окремо)[12]. Тобто дві норми, які визначають організаційні засади колегіального розгляду, мають неузгоджений підхід до організації роботи колегії. Наразі у Касаційному господарському суді під час розподілу справ обираються і головуючий, і суддя-доповідач, у ролі якого виступає одна і та сама особа.

Можливо, це правильно, але чому тоді у ст. 301 ГПК України ці особи згадані окремо? Виходить, що статус судді-доповідача наділяє його правом головувати на судовому засіданні. Навряд чи було б доцільно окремо згадувати ці дві ролі, але, можливо, у цьому прихована можливість особливої організації роботи колегії, яка полягає передусім у розгляді справи та ухваленні спільного рішення. Так, наприклад, саме головуючий мав би контролювати підготовку згаданої вище доповіді, призначати того суддю, який підготував би проект рішення у тому разі, якщо доповідач не погоджується зі змістом постанови (ухвали) тощо. Проте це є виключно питаннями внутрішньої організації, самоорганізації суддів, яку навряд чи доцільно було б регулювати на державному рівні, залишивши це на розсуд суддівського самоврядування.

Як згадувалося раніше, відповідно до статей 303, 314 ГПК України проект судового акта готується суддею-доповідачем, за винятком того випадку, коли суддя-доповідач не погоджується з рішенням. У такому разі постанова або ухвала готується іншим суддею з колегії, а суддя-доповідач має *процесуальний обов'язок*, а *не право*, викласти окрему думку. Хоча чинне законодавство традиційно відносило складання окремої думки до права судді, вважаємо, що завдання судочинства, яке поєднується із принципом верховенства права та законності, сприяє тому, що скла-

[11] Господарський процесуальний кодекс України (н 1).
[12] Там само.

www.pravoua.com.ua

дання окремої думки варто сприймати як обов'язок внаслідок того, що суддя повинен мати високий рівень правової культури. Можливо, згаданий механізм був застосований для дотримання формальної вимоги ч. 3 ст. 314 ГПК України, метою якої є більш-менш рівномірний розподіл документальної роботи між суддями. Хто саме із колегії суддів має виготовити проект рішення у такому разі – судді мають домовитися між собою, це є ознакою колегіального розгляду, який визначає, що судді повинні мати високий рівень внутрішньої організації.

Оскільки Верховний Суд розглядає справи у складі колегії, палати, об'єднаної палати, Великої палати, то все згадане вище однаково стосується судді-доповідача, який працює у складі як колегії, так і палати, об'єднаної палати та Великої палати Верховного Суду.

Говорячи про особливі повноваження судді-доповідача у Великій палаті Верховного Суду, важливо зазначити, що саме на нього закон покладає обов'язок викладення у постанові суду висновку про те, як саме повинна застосовуватися норма права, із застосуванням якої не погодилася колегія суддів, палата, об'єднана палата, що передала справу на розгляд палати, об'єднаної палати, Великої палати. Знову ж таки, якщо суддя-доповідач не погоджується із постановою, то цей обов'язок має виконати інший суддя, а суддя-доповідач – викласти окрему думку. Чи поширюється це правило на підготовку висновку, чи ні – це питання так само належить вирішувати саме суддям самостійно, а неврегульованість тих чи інших питань на законодавчому рівні варто сприймати як свободу, а не прогалину, адже ця свобода відповідає масштабу авторитету судді Верховного Суду.

Висновки. Незважаючи на неоднозначність самого підходу, який допускає виокремлення процесуальних прав та процесуальних обов'язків судді-доповідача в Касаційному господарському суді, пропонується відійти від поглядів на суддю як на "гвинтик", а розглядати його як індивідуальність із певною громадянською позицією, для реалізації місії якого він потребує не лише абстрактних повноважень щодо здійснення правосуддя, а й визнання того, що не лише сторони мають *процесуальні права та процесуальні обов'язки, а й суддя.* Зміна акценту з "повноваження" на "процесуальний обов'язок" призводить до усвідомлення, що вчасно відкрити провадження у справі є не повноваженням, а процесуальним обов'язком судді, який кореспондується із правом сторони на швидке та ефективне правосуддя. Віднесення судді до складу учасників процесу не є правильним із деяких причин, зокрема, вимоги безсторонності та того, що суддя не діє "від себе", а він уособлення всієї судової системи.

Під час постановлення ухвали про повернення касаційної скарги та залишення самої скарги у суді, не суддя вчиняє порушення, а співробітник апарату суду, який отримав її для виконання (направлення касанту). Суддя лише у тому разі вчинить порушення вимоги конституційної норми, якщо у самій резолютивній частині ухвали зазначить, що саму скаргу не слід направляти сторонам.

Розглянувши послідовність дій судді під час розгляду питання про відкриття провадження, залишення скарги без руху тощо, можна зробити висновок, що у чинній редакції ГПК України правові норми ч. 3 ст. 288 та ч. 4 ст. 293 містять взаємовиключні приписи, вступаючи таким чином у колізію. Протиріччя полягає у тому, що у ч. 3 ст. 288 зазначено, що 'строк на касаційне оскарження *може бути* (курсив і далі наш. – *В. У., С. Я.*) також *поновлений* в разі пропуску з інших поважних причин, *крім випадків,* зазначених у частині четвертій статті 293 цього Кодексу'[13], тоді як ч. 4 ст. 293 містить припис:

> Незалежно від поважності причин пропуску строку на касаційне оскарження суд касаційної інстанції *відмовляє у відкритті* касаційного провадження у разі, якщо касаційна скарга подана після спливу одного року з дня складення повного тексту судового рішення, крім випадків:
> (1) подання касаційної скарги особою, не повідомленою про розгляд справи або не залученою до участі в ній, якщо суд ухвалив рішення про її права, інтереси та (або) обов'язки;
> (2) пропуску строку на касаційне оскарження внаслідок виникнення обставин непереборної сили[14].

Тобто зазначені вище кореспондуючі статті містять у собі слова "крім випадків", посилаючись одна на одну, створюючи підґрунтя для хибного сприйняття.

За результатами дослідження запропоновано визначення судді-доповідача:

Суддя-доповідач – це визначений Єдиною судовою інформаційно-телекомунікаційною системою (відповідно до ч. 3 ст. 198 ГПК України) член постійно-діючої колегії, який забезпечує реалізацію принципу колегіальності судового розгляду. Таке становище дає змогу не деталізувати всі його процесуальні права та обов'язки, а обмежитися відображенням ролі в процедурі розгляду справи. Під час реалізації цього принципу суддя-доповідач здійснює такі функції: вирішення питання про залишення скарги без руху, повернення, складання доповіді, підготовка проекту рішення тощо.

[13] Господарський процесуальний кодекс України (н 1).
[14] Там само.

www.pravoua.com.ua

Як суб'єкт суддя-доповідач *має* такі *процесуальні обов'язки*: виконати результат автоматичного розподілу, отримати від служби діловодства матеріали касаційної скарги, передати питання про поновлення строку на касаційне оскарження колегії, викласти окрему думку у тому разі, якщо не він готує текст постанови (ухвали), готувати доповідь не довше, ніж десять днів.

Як суб'єкт суддя-доповідач *має процесуальне право самостійно визначати* обсяг доповіді, випадки, коли він звертається до членів Науково-консультативної ради при Верховному Суді, вимагати від всіх осіб, які присутні під час розгляду, дотримання вимог процесуального законодавства.

У статті доведено, що у ГПК України впроваджено принцип процесуальної свободи, який є необхідною умовою для професійного становлення судді. Водночас для дотримання принципу колегіальності розгляду справи суддя повинен володіти організаційними здібностями та високим рівнем внутрішньої дисципліни і правової культури.

REFERENCE

List of legal documents

Legislation

1. Hospodarskyi protsesualnyi kodeks Ukrainy [Commercial Procedural Code of Ukraine]: Zakon Ukrainy [the Law of Ukraine] vid 6 lystopada 1991 r. № 1798-XII. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*. 1992. № 6. St. 56 (in Ukrainian).
2. Kodeks administratyvnogo sudochynstva Ukrainy [Code of Administrativne Justice of Ukraine]: Zakon Ukrainy [the Law of Ukraine] vid 6 lypnia 2005 r. № 2447-IV. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*. 2005. № 35, 36, 37. St. 446 (in Ukrainian).
3. Konstytutsiia Ukrainy [Constitution of Ukraine]: Zakon Ukrainy [the Law of Ukraine] vid 28 chervnia 1996 r. № 254k/96-VR. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*. 1996 № 30. St. 141 (in Ukrainian).
4. Pro mizhnarodnyi komertsiinyi arbitrazh [On International Commercial Arbitration]: Zakon Ukrainy [the Law of Ukraine] vid 24 liutoho 1994 r. № 4002-XII. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*. 1994. № 25. St. 198 (in Ukrainian)
5. Pro treteiski sudy [On Arbitration Courts]: Zakon Ukrainy [the Law of Ukraine] vid 11 travnia 2004 r. № 1701-IV. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*. 2004. № 35. St. 412 (in Ukrainian).
6. Pro vnesennia zmin do Hospodarskoho protsesualnoho kodeksu Ukrainy, Tsyvilnoho protsesualnoho kodeksu Ukrainy, Kodeksu administratyvnoho sudochynstva Ukrainy ta inshykh zakonodavchykh aktiv [On Amendments to the Commercial Procedural Code of Ukraine, the Civil Procedural Code of Ukraine, the Code of Administrative Legal Proceedings of Ukraine and other Legislative Acts]: Zakon Ukrainy [the Law of Ukraine] vid 3 zhovtnia 2017 r. № 2147-VIII. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*. 2017. № 48. St. 436 (in Ukrainian).

Volodymyr Ustymenko
Semen Yatsenko

PROCEDURAL RIGHTS AND DUTIES OF THE REPORTING JUDGE IN THE ECONOMIC COURT OF CASSATION

Abstract. The current Code of Economic Procedure of Ukraine (hereinafter – the CEP of Ukraine) is in actual fact a completely new statutory instrument, although in technical terms it has been adopted by amendment and restatement. In this regard, theoretical research of legal support for the arrangement of case review by the court of cassation has an important role to play, particularly in the context of research of the reporting judge's status, because the function of this judge has always been crucial and its importance has increased owing to the expectations of positive changes as an outcome of the judicial reform.

The purpose of the article is to research into the status of the reporting judge in the current situation when Ukraine's judicial system is in its fledging years, and the task of the article is to analyze certain provisions of the CEP of Ukraine, particularly, for their compliance with the constitutional provisions as well, and to find the ways of its improvement.

The role of the reporting judge is paramount when a case is considered by a Panel, and therefore this article studies the functions, rights and duties of this judge in the context of application of the new procedural legislation which does not incorporate the definition of the concept of "reporting judge", and this is very important.

The authors propose their own definition of this concept: "Reporting judge is a member of the permanent panel who is appointed by the Uniform judicial information and telecommunication system and ensures compliance with the collegiality principle of case consideration".

As an independent subject, the reporting judge has the following procedural duties: to comply with the results of automatic case distribution, to receive the cassation materials from the records management service, to submit the issue of renewal of the cassation appeal term to the Panel, to express a dissenting opinion if the judge does not prepare the text of the decision (ruling), to prepare a report no longer than ten days.

As an independent subject, the reporting judge has the procedural right at own discretion to determine the length of the report, the cases when he/she addresses the members of the Scientific Advisory Council of the Supreme Court, and to request that all of the persons present during the proceedings in a case comply with requirements of procedural legislation.

It should be noted that in fact, provisions of part 3, article 288 and part 4, article 293 of the Code of Civil Procedure of Ukraine have some contradictions, since one specifies cases for mandatory renewal of the term, while the other one stipulates cases when the term is not renewed, and at the same time they contain references to each other as equivalent.

The authors, providing a respective rationale, maintain that the provision regarding non-compliance with the court ruling on return of the cassation appeal, which is contained in the CEP of Ukraine, is breached not by a judge but by an employee of the staff who receives the ruling concerned for execution. The authors conclude that a failure to submit the cassation appeal at the same time with passing of the ruling on its return contains the signs of non-compliance with a court decision.

Keywords: reporting judge; procedural rights; procedural duties; the Economic Court of Cassation.

www.pravoua.com.ua